

ČRNA PRST, RODICA, PA ŠE NEKAJ

ekak čuden nemir nastane v vagonu, ko odpelje vlak s postaje v Nomenju proti Bistrici. Potniki se začno nekam navidezno malomarno ozirati proti policam, potem malomarno vstajajo, kot bi ne bilo nič posebnega. Ko pa zavije vlak okoli Ajdovskega gradca, so kovčki že v rokah in oprtniki na hrbtu in kmalu stoji pri obojih vratih prava kača. Ta se pripravlja na start za dirko 50 m s postaje do slavnega bohinjskega avtobusa, ki kaže svojo »privlačnost« — eno od posebnih bohinjskih privlačnosti — s tem, da med suvanjem, prerivanjem s komolci in koleno požira vse preveliko odmerjeno porcijo potnikov. Danes gledava z Janezom to tekmo ravnodušno, ker sva tako srečna, da tega vozila ne potrebujeva. Ko tako mirno stopava proti vasi, pripovedujem Janezu, kako prijetno sem se štirinajst dni prej vozil tja do Zlatoroga, naslanjajoč se v gneči na zajetne prsi obilne dame, ki so parirale vse sunke, čas pa sem si preganjal s tem, da sem se ogledoval v bleščeči pleši potnika pred seboj in prešteval ostanke las na njegovi glavi. Vidite, tako je hitro minil čas in od prelepega Bohinja nisem imel nič ne jaz in ne — potniki po uspešni dirki.

Pot iz Bistrice na Črno prst je znana. Mimo velikega vojaškega pokopališča iz I. vojne na Gmajni preide čez občinski pašnik v prijetno gozdno senco. Da so prvi septembrski dnevi, pripovedujejo lastovke, ki se v trumah zbirajo na žicah električnega voda in veselo čivkajo nad grobovi, ki so deloma že zravnani z zemljo; ni napisa na njih, ograja je razpadla, živina se lahko pase po njih — vse priča o nehvaležnosti ali vsaj pozabljivosti današnje generacije. Res je, Bohinjci so postavili na planini Na kraju, kjer je bil med I. vojno veliki Erzherzog Eugen Lager, skromno piramidico z napisom »Bratnilcem Bohinja«. Pod njo so prenesli kosti ondotnega malega pokopališča. Na žalost tudi ta spomenik že razpada. V gozdno senco na poti so vrinjene lepe košenice, mimo odličnega studenca drži pot, tako da ni tako dolgočasna kot tista z brezkončnimi serpentinami od Savice do Komne. Večkrat sem se tam že skušal zabavati s tem, da sem jih hotel prešteti do konca. Vedno sem se zmotil. Zato sem se pred štirinajstimi dnevi čutil olajšanega in neskončno presenečenega, ko sem zapazil, da jih je zadnji markacist začel lepo numerirati. Sredi pota pa je tudi on obupal in z njim tudi jaz, da bi mogel vendar enkrat končno pismeno ugotoviti njih število.

Tako se človek z lahkoto in brez utrujenosti znajde na planini pod Črno prstjo, na planini Za Liscem, kot jo imenujejo domačini. Tam je stala tja do II. vojne Orožnova koča, prva koča, ki jo je postavilo leta 1894 takrat ustanovljeno SPD. Bila je svoj čas dobro obiskana in z njo Črna prst. Zaradi okupacije tudi po tridesetih letih ni še našla tistega zanimanja, ki ga zasluži. Če se danes kdo vpra-

Foto dr. J. Prešern

Italijanski vojni spomenik, obenem zavetišče Alberto Picco — leta 1949

šuje, zakaj niso postavljali tedaj koč po vrhovih, temveč razmeroma nizko (Orožnova, Vodnikova, Vilfanova in več nemških koč), je najti odgovor v tem, da ni šlo le za stroške prenosa, temveč je igralo veliko vlogo vprašanje vode, ker betonskih kapnic tedaj še niso poznali.

Ta planina je danes zapuščena, zanemarjena, očitno propada in se bliža opustitivi kot mnogo drugih. Ko smo leta 1940 prišli utrujeni s Komne pod grebeni — po vrhovih so sedeli Italijani — ni bila samo koča dobro oskrbovana, bila je v polnem obratu tudi planina s tamarji, pastirskimi stanovi in vodno črpalko na sredi. Leta 1949 je bila tam še ena večja pastirska koča z ognjiščem in ležišči na senu. Danes je iz nje postal živinski hlev, tamarji razpadajo, vodnjaka ni več in planina se zarašča. Od nekdanje Orožnove koče so ostali samo še temeljni zidovi. Prvi septembrski dnevi po deževnem poletju teko, sledovi kažejo, da je bila živina odgnana v dolino, vse skupaj pa dela nekam turoben vtis kljub lepemu dnevu. Ubereva zato hitro pot navzgor proti vrhu, kamor nismo smeli trideset let, gledat smo ga smeli samo od spodaj z dolgočasne in utrudljive poti pod vrhovi, navzgor, navzdol, okoli reber in podanjkov, če smo hoteli napraviti tisto dolgo pot s Komne mimo številnih graničarskih karavl pod vrhovi na južni strani Bohinja.

Pot zavije pod severno prepadno steno vrha s črno liso, po kateri je gora dobila svoje ime, ostro na levo na sedlo, kjer stojijo tik ob nekdanji meji razvaline naše stražnice, obrne se nato zopet

Italijanska stražnica na Črni prsti l. 1949

Foto dr. J. Prešern

na desno, da pripelje v prav kratkem času do kočice na vrhu. Ta pa je predelana italijanska obmejna stražnica. Imela je poprej nekako kupolo, dostopno iz zgradbe same, od koder je imel stražar prost pogled na vse nebesne strani in seveda tudi globoko dol v Bohinjsko dolino. Ta kupola je danes odstranjena, nekaj sten v notranjosti izbitih in je tako nastala kočica, s kuhinjo, obednico, ki je obenem skupno ležišče z enonadstropnim pogradom za kakih 10 oseb. Vpisna knjiga kaže, da obisk ni ravno velik. Zaradi prelepega razgleda in čudovite flore je bila gora dobro obiskana, tridesetletna okupacija pa jo je vrgla v skoraj popolno pozabo, iz katere se kljub velikemu razvoju planinstva ni mogla več dvigniti, čeprav se tura da opraviti iz Ljubljane v enem dnevu s sestopom v Podbrdo. Žal, da kočica manjka vsaka udobnost, kajti po svojem bistvu je le zavetišče. Vlaga sili vanjo na vseh straneh, ker je to zgradba iz kamna in betona, prislonjena z zadnjo steno na zemljo samo. Pri drugih zgradbah so se Italijani temu izognili na ta način, da so steno odmaknili od zemlje, katero so zajezili s škarko in napravili tako med njo in kočico hodnik z večnim preprihom. Pred podobnim problemom je stal graditelj ob predelavi rifuggia Alberto Picco vrh Krna za Gomiščekovo zavetišče. Arhitekt je kamenito zgradbo umetno izoliral, na vrh pa postavil leseno nadstropje s povsem suho spalnico.

Topel in jasen zgodnjejesenski dan je in v toplini sončnega popoldneva trepeta daljava v sivini soparice, ki napoveduje še lepo

vreme. Prav na vrhu, tik nad streho koč, na debeli travnati grivi modrujeva kot laika o teh gradbenih problemih, kot planinca pa uživava čudovit krožni razgled proti severu na vso dolgo verigo Julijcev; vse Karavanke od Jepe do Begunjsčice nadaljujejo dolgo verigo tja do Kamniških v zeleno Štajersko. Iz Savske doline preskoči pogled na Loško pogorje z Ljubnikom in Blegošem in od tja čez Porezen v zamegleno daljavo našega Primorja.

Vse te prelepe užitke pa gremi zopni okus po karbolineju ali teru, ki ga je pustil v grlu zaužiti čaj. Oskrbnica pravi, da voda sama sploh ni užitna, ker mora kapnica preko ploskev, namazanih z eno navedenih tekočin, okusa pa da s kuho ni mogoče popolnoma pregnati. Naj nama bo odpuščeno, če sva se zatekla k vinu, ki ga je bilo vsega skupaj po šest deci na vsakega. O, odkrit človek sem in rad priznam, da temu ni bil kriv samo ter ali karbolinej. Bral sem pri opisih vzponov na Everest in druge osematisočake, da se v višini nad 8000 m pojavlja tako imenovana evforija, posebne vrste dobropočutje, ki je v tistih višinah smrtno nevarno, ker pričara nekaj, česar ni. Resnica pa je, da se neke vrste dobropočutje pojavlja že veliko nižje, kar se kaže v tem, da še trezni ljudje pojejo in žvižgajo in uganjajo šale, ki jih sicer nikdar ne. Od Abrahama dalje pa to poskušajo ljudje dvigniti do viška še s pijačo. Zato alkohola iz koč ne bo mogoče pregnati, pijančevanje pa se bo dalo omejiti ne s policijskimi odredbami ali s pretiranimi cenami, temveč v prvi vrsti le s propagando. Pa tudi z dobrimi zgledi.

Ko sva vprašala, kaj bi bilo za večerjo, je oskrbnica odgovorila: »Pašta - špageti.«

Tako globoko sem vzdihnil, da me je Janez začudeno pogledal. In sem mu obširno pripovedoval in opisoval svojo hrano pred štirinajstimi dnevi, ko sem prehodil pot iz Bohinja čez Krn in dol do Kobarida. V koči pod Bogatinom sem vprašal po topli večerji.

»Špageti.«

Na Krnu:

»Krompirjeva juha s špageti, fižolova solata od lanskega suhega fižola in pražen krompir.«

Čudovita kombinacija, ali ne?

Nič nisem izbirčen in mi je ta večerja teknila. Tolažil sem se, da bom v Planinskem domu v Vrsnem prihodnjega dne dobil izdatno kosilo. Ko sva s tovarišem natanko opoldne vprašala po kosilu, sva dobila kot odgovor protivprašanje:

»Ali imata kruh?«

K sreči sva imela v nahrbtniku še star krajček. Kruha da zato ni, tako so nam dejali, ker je pošel, v Kobarid ponj je pa tako daleč, dala bi se pa dobiti jajca. Za vsakega po dve sva naročila, prišlo jih je pa na mizo samo — tri. Toliko da jih je bilo še na zalogi, več jih pa tudi v celi vasi ni dobiti. Razdelila sva si jih tako, da je tovariš dobil dve, jaz pa eno, kajti jaz imam samo še tretjino želodca. Matematično natančno in tovariško, ali ne? Ko sva obiskala še Gregorčičevo domačijo in njegov večni dom »tam pri Sv. Lov-

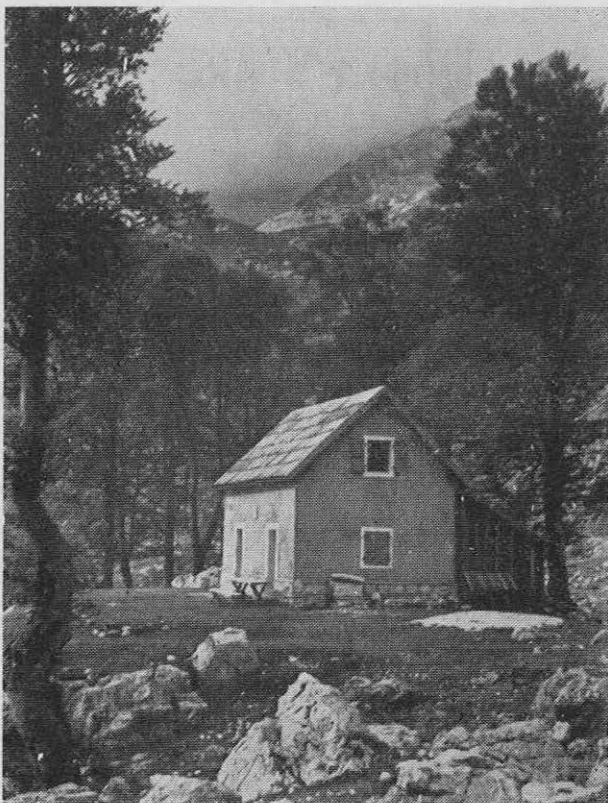

Foto dr. J. Prešern

Koča na planini Razor

renci«, sva se seveda že vnaprej veselila večerje v Kobaridu, tem prelepem mestecu pelargonij in oleandrov pred vsakimi vrati. Nekdanja gostilna na trgu ima sedaj ponosen napis »hotel«. Pa so nama rekli, da v tistem umetnem vrtičku, obdanem z ograjo bršljina v čebričkih — na Dunaju pravijo takemu vrtičku »Schanigarten« — ne servirajo, tak odgovor sva dobila tudi v točilnici, kjer so naju odkazali v obednico, kjer se večerja servira brez jedilnega lista le kot table d'hôte natanko ob sedmih zvečer. In za večerjo za stalne in prehodne goste, kaj mislite?

»Pašta - špageti!«

Vsa čast temu hotelu, kajti porcija je bila tako ogromna, da je niti tovarišev nedotaknjeni želodec ni mogel pospraviti.

Na prst debelih slamnica sva prebila noč in se zbudila bolečih kosti v prelepem jutru. Tabla pred kočo pravi, da je do planine Razor šest ur, na Komno pa sedem. Res? Saj nama ob slovesu ob šestih zjutraj pravi oskrbnica: »Ob dveh bosta na planini Razor.«

(Nadaljevanje sledi)